

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ - ΙΣΟΤΗΤΑ – ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ

ΓΑΛΛΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΓΑΛΛΙΚΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΜΙΚΤΗ ΜΟΝΑΔΑ ΕΡΕΥΝΑΣ 306

Κυρία Σπ. Κυρίτση - Καμπούρογλου
Ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού
Κεντρικό Συμβούλιο Νεότερων Μνημείων

Εθνικό Μουσείο Τέχνης
& Λαϊκών Παραδόσεων

FAX 0030 210 3231312

Κέντρο Γαλλικής Εθνολογίας
Μικτή Μονάδα Έρευνας 306

Παρίσι, 1η Ιουνίου 2010

Οδός Mahatma-Gandhi 6,
75116, ΠΑΡΙΣΙ

Στάση Μετρό: Les Sablons

**ΘΕΜΑ: ΔΙΑΦΥΛΑΞΗ ΤΗΣ ΣΑΠΩΝΟΠΟΙΑΣ ΠΑΤΟΥΝΗ ΣΤΗΝ
ΚΕΡΚΥΡΑ**

Τηλέφωνο: 01 44 17 60 00
FAX: 01 44 17 60 60
www.culture.gouv.fr

Κυρία,

Ανακάλυψα τη σαπωνοποιία Πατούνη στην Κέρκυρα το 2003 στα πλαίσια μιας μεγάλης εθνογραφικής έρευνας με θέμα «την ελιά», που έγινε από το Εθνικό Μουσείο των Ευρωπαϊκών και Μεσογειακών Πολιτισμών (Ε.Μ.Ε.Μ.Π.) σε διάφορες ελαιοπαραγωγικές χώρες της Μεσογείου.

Ανέλαβα να διεξάγω μερικές εθνογραφικές έρευνες στην Ελλάδα και άρχισα αυτές τις αποστολές σε στενή συνεργασία με τις Διευθύνσεις του ελληνικού Υπουργείου Πολιτισμού, της Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (Κα Τέτη Χατζηνικολάου) και των Διεθνών Οργανισμών (κα Ζωή Καζαζάκη).

Το Νοέμβριο του 2006 έγραψα μία επιστολή προς την κα. Σπ. Κυρίτση – Καμπούρογλου, Προϊσταμένη της Γραμματείας του Κεντρικού Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων του ελληνικού Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού, για να τονίσω την επιτακτική ανάγκη για τη διαφύλαξη της σαπωνοποιίας Πατούνη ως ιστορικό μνημείο.

Υπενθυμίζω κάτωθι τα στοιχεία που κατ'εμέ τεκμηριώνουν την αρχιτεκτονική διατήρηση της σαπωνοποιίας. Πάντως θέλω να εστιάσω την προσοχή σας, από τη στιγμή που η ΟΥΝΕΣΚΟ προωθεί τη διαφύλαξη της άυλης κληρονομιάς, στην εξαιρετική τεχνογνωσία που έχει ο κ. Πατούνης, ο μόνος και ο τελευταίος σε όλη την Ελλάδα που κατέχει την παρασκευή σαπουνιού σε βιοτεχνική παραγωγή. Η φήμη του ξεπερνάει κατά πολύ την ελληνική επικράτεια και ο κ. Πατούνης είναι στη Μεσόγειο ένας από τους τελευταίους αυθεντικούς βιοτέχνες που κατέχει την τεχνογνωσία που δεν έχει διατηρηθεί παρά μόνο στο Χαλέπι ή στη Μασσαλία σε υποδομές βιομηχανικών και όχι πλέον βιοτεχνικών διαστάσεων.

Η έρευνα που διεξήγαγα στη σαπωνοποιία Πατούνη μου φάνηκε συναρπαστική, γιατί αυτή η επιχείρηση διατηρεί μία αυθεντική τεχνογνωσία, η οποία παράλληλα εκτελείται σε ένα εξαιρετικό αρχιτεκτονικό, ιστορικό και πολιτισμικό περιβάλλον.

Στα πλαίσια αυτής της αποστολής που διήρκεσε μία εβδομάδα τον Ιούλιο του 2003 στη σαπωνοποιία Πατούνη, το Εθνικό Μουσείο των Ευρωπαϊκών και Μεσογειακών Πολιτισμών:

- Υλοποίησε μία ταινία πάνω στην παραδοσιακή παρασκευή του σαπουνιού με τίτλο: «Το χρώμα της ελιάς»
- Συνέταξε μία έκθεση έρευνας, μερικά αντίγραφα της οποίας στάλθηκαν στο ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού
- Καταχώρισε τη σαπωνοποιία Πατούνη στα ενημερωτικά στοιχεία μιας διαδικτυακής τοποθεσίας που αφορά την ελιά στη Μεσόγειο
- Προσέθεσε στις συλλογές του μερικά σύγχρονα αντικείμενα της σαπωνοποιίας Πατούνη: ένα σύγχρονο ξύλινο κιβώτιο σαπουνιού με επιγραφή σε πυρογραφία, μερικά σαπούνια με το σήμα του εργοστασίου, ξύλινα ξηραντήρια σαπουνιού και ένα δοκιμαστικό σωλήνα για την ανάλυση του ελαιόλαδου. Αυτά τα αντικείμενα συμπεριλήφθηκαν στο φάκελο της έκθεσης με τίτλο: «Από την Ελιά στο σαπούνι» η οποία έγινε στην αίθουσα των πολιτιστικών εκδηλώσεων του παλαιού Εθνικού Μουσείου Τέχνης και Λαϊκών Παραδόσεων το 2003 στο Παρίσι.

Αντίγραφα αυτών των εγγράφων είναι στη διάθεσή σας, αν μπορούν να βοηθήσουν στην εξέταση του φακέλου.

Μπορώ μόνο να ενθαρρύνω το διάβημα του κ. Πατούνη, όσον αφορά τη διαφύλαξη και προστασία της οικογενειακής του βιοτεχνίας. Η σαπωνοποιία Πατούνη αποτελεί ένα εξαίρετο

παράδειγμα της αρμονικής ύπαρξης πολιτιστικής κληρονομιάς, που συνδυάζει μία ποιοτική βιοτεχνική αρχιτεκτονική και τη διατήρηση μιας τεχνογνωσίας που μεταδίδεται εδώ και τουλάχιστον τρεις γενεές.

Κατά τη γνώμη μου, πολλοί παράγοντες συμβάλλουν στην υπογράμμιση των αξιοσημείωτων χαρακτηριστικών της σαπωνοποιίας Πατούνη και της απαραίτητης διαφύλαξής της από τις αρμόδιες αρχές για πολιτιστικά θέματα:

1. Από αρχιτεκτονικής απόψεως:

- Η σαπωνοποιία Πατούνη βρίσκεται στον αστικό ιστό της Κέρκυρας, όπου η συνοικία της οδού Ι. Θεοτόκη συνδυάζει μία αστική αρχιτεκτονική πολιτιστική κληρονομιά θαυμάσιας ποιότητας και, χάρη στη σαπωνοποιία, ένα λαμπρό παράδειγμα βιομηχανικής πολιτιστικής κληρονομιάς, που μαρτυρεί την οικονομική ιστορία της πόλης και πιο ευρέως του νησιού της Κέρκυρας στα τέλη του 19ου αιώνα.
- Η σαπωνοποιία Πατούνη είναι μία από τις τελευταίες ημιβιομηχανικές δραστηριότητες που υπάρχουν ακόμη και κυρίως μία δραστηριότητα στο κέντρο της πόλης, παρά την πίεση των οικοδομικών εταιρειών, που ωθεί στην καταστροφή των κτιρίων που μαρτυρούν παραδοσιακές δραστηριότητες και στην εξαφάνισή τους.
- Τα κτίρια της βιοτεχνίας Πατούνη, που έμειναν άθικτα από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, αποτελούν ένα παράδειγμα ιδιαιτέρως διδακτικό ως προς τη βιομηχανική αρχαιολογία. Η διαφύλαξή τους και η συντήρησή τους από την επιχείρηση Πατούνη μας επιτρέπει να μελετήσουμε μέσα από τα αρχιτεκτονικά στοιχεία, την εξέλιξη της σαπωνοποιίας και τη διάταξη των διαφορετικών χώρων της βιοτεχνίας (περάσματος με σκεπή και ιδιωτικού χώρου για την άφιξη και την αναχώρηση των εμπορευμάτων, αποθηκών για την εναποθήκευση των πρώτων υλών, εργαστηρίου χημείας, εργαστηρίου παρασκευής σαπουνιού, καθώς επίσης και διοικητικών χώρων, καταστήματος άμεσης διάθεσης...).

2. Από απόψεως διατήρησης και διαιώνισης των απειλούμενων τεχνογνωσιών:

- * Η σαπωνοποιία Πατούνη ανεγέρθη από αυτή την οικογένεια και παραμένει πάντα στην ίδια οικογένεια.

- * Η σαπωνοποιία και η οικογένεια Πατούνη διατηρούν, με τον ίδιο και απαράλλακτο τρόπο, την ιστορία μιας πτυχής της ελαιοπαραγωγικής δραστηριότητας στην Κέρκυρα.
- * Η επιχείρηση Πατούνη διατήρησε τα παραδοσιακά μηχανήματα που χρησιμοποιήθηκαν εδώ και μερικές γενιές για την παρασκευή του σαπουνιού και διαιωνίζει υπό τις ίδιες συνθήκες μία τεχνογνωσία πρακτικά αφανισμένη αλλού στην Ελλάδα.

3. Από απόψεως πολιτιστικής κληρονομιάς:

- * Η σαπωνοποιία έχει στην κατοχή της όλα τα αρχεία της (εμπορικά αρχεία, φωτογραφίες, έντυπο με την επωνυμία της επιχείρησης, επαγγελματικά βραβεία) πάνω από έναν αιώνα, πράγμα που σπανίζει στις βιομηχανίες.
- * Η σαπωνοποιία διατήρησε όλα τα μηχανήματα παραγωγής σαπουνιού που είχε, καθώς επίσης και τον χημικό και διοικητικό εξοπλισμό, που αποτελούν ένα πλήρες σύνολο και ένα μοναδικό χώρο διαφύλαξης της βιομηχανικής φήμης της πόλης και του νησιού της Κέρκυρας.
- * Η σαπωνοποιία Πατούνη θα μπορούσε να αποτελεί ένα «Οικο-μουσείο», συν τοις άλλοις, όπου η παραδοσιακή και οικονομική δραστηριότητα θα παρέμεναν άρρηκτα συνδεδεμένες, μια εξαιρετικά σπάνια περίπτωση.

4. Από απόψεως τοπικής ανάπτυξης:

- * Η σαπωνοποιία Πατούνη μπορεί να αποτελέσει ένα παράδειγμα που συνδυάζει τη διατήρηση της κληρονομιάς, τη διαφύλαξη μιας απειλούμενης τεχνογνωσίας και την τοπική ανάπτυξη, χάρη στο εμπόριο των παραδοσιακών σαπουνιών μέσα σε ένα πνεύμα διαρκούς διατήρησης μιας τεχνογνωσίας.
- * Η σαπωνοποιία Πατούνη μπορεί να γίνει ένα έμβλημα της πόλης και να αποτελέσει μία εναλλακτική λύση για τον καλοκαιρινό τουρισμό, όλο και πιο περιζήτητη από τους τουρίστες που αναζητούν την αυθεντικότητα.
- * Η σαπωνοποιία Πατούνη εξασφαλίζει την απαραίτητη διαφύλαξη μιας ευρέως απειλούμενης τεχνογνωσίας και μπορεί να εξασφαλίσει και τη διάδοσή της στις μέλλουσες γενιές.

5. Από απόψεως μεσογειακής ελαιοκομικής πολιτιστικής κληρονομιάς:

- * Η σαπωνοποιία Πατούνη θα μπορούσε να ενταχθεί στις δραστηριότητες που σχετίζονται με την προώθηση της ελληνικής ελαιοκομικής πολιτισμικής κληρονομιάς. Σε τοπικό επίπεδο, στην Κέρκυρα, μπορεί να αποτελέσει έναν κρίκο ανάμεσα στα άλλα μουσεία και τις δομές πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού, αναδεικνύοντας την ελαιοκομική πολιτιστική κληρονομιά. Σε εθνικό επίπεδο, σαπωνοποιία Πατούνη θα μπορούσε να αποτελέσει μέρος του δικτύου διαφύλαξης της ελαιοκομικής πολιτιστικής κληρονομιάς, που έχει αναλάβει το Μουσείο Ελιάς και Ελληνικού Λαδιού στη Σπάρτη. Σε διεθνές επίπεδο, θα μπορούσε να γνωρίσει ευρύτατη προβολή, χάρη στο πρόγραμμα μεσογειακής πολιτισμικής συνεργασίας, που γίνεται από τον Πολιτιστικό Οργανισμό «Δρόμοι της Ελιάς» στην Καλαμάτα.
- * Από μία πιο γενική άποψη, η σαπωνοποιία Πατούνη αποτελεί σήμερα μία από τις τελευταίες μαρτυρίες διατήρησης της τεχνογνωσίας της σαπωνοποιίας, σε βιοτεχνική και οικογενειακή κλίμακα σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια και κατ'επέκταση στις ευρωπαϊκές όχθες της Μεσογείου.

Ελπίζω πως αυτά τα λίγα στοιχεία θα μπορέσουν να συμβάλλουν στη διατήρηση της σαπωνοποιίας του κ. Απόστολου Πατούνη, αλλά και στη διαφύλαξη μιας μοναδικής τεχνογνωσίας στην Ελλάδα και στη Μεσόγειο.

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Εντουάρ ντε Λομπρί
Υπεύθυνος Ερευνών και
Μουσειακών Συλλογών
στο Εθνικό Μουσείο
των Ευρωπαϊκών και Μεσογειακών
Πολιτισμών

Ακριβής και πλήρης μετάφραση του συνημμένου γράμματος της γαλλικής γλώσσας.

ΕΙΡΗΝΗ ΣΩΤΗΡΙΟΥ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΟΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ
ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΣ ΙΟΝΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
MASTER ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
ΣΤΟ UNIVERSITÉ PAUL VALÉRY
MONTPELLIER III, ΓΑΛΛΙΑ

Κέρκυρα, 16/6/2010
ΕΙΡΗΝΗ ΣΠ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ - ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
Γερασίου Μαρκορά 5 - Κέρκυρα
Τ.Κ. 491 00 - Τηλ. 26610 32512
ΑΦΜ 107105412 - Α' ΔΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ
Ειρήνη Σωτηρίου

Ε. Σωτηρίου